

ОБРАЗНА ПАРАДИГМА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ "СОБАКА"

Вивчати фразеологічну спадщину рідного краю можна і за підручником. Однак значно цікавіший шлях - це конкретна образна характеристика фразеологічного персонажа – собаки.

Коли в людській господі з'явився собака – не відомо, однак найімовірніше – це 17 тисячоліть тому [1:35]. Саме з того часу собака вірою і правдою служить людині – допомагає на полюванні, охороняє оселю та отару, грається з дітьми, супроводжує господаря у поїздках, є членом родини, окрасою інтер'єру та показником добробуту в багатьох сучасних сім'ях, а в казках ще й рятує дитину від вовка, знаходить дідові рукавицю, допомагає витягти ріпку...

Ставлення українського народу до собаки було і залишається дуже доброзичливим, адже людина вміла цінувати ту користь, яку приносив собака. Собака – це єдина тварина, яка безкорисливо служить людині. Недарма кажуть: *вірний як пес* [2]; *служить як собака*; *як собака в очі зазирає*; *він як собака: усе розуміє, а сказати не може*.

В українських легендах і переказах розповідається, що собаку було створено Богом, і мав собака охороняти щойно зліплену з глини людину. Проте, безшерстий на той час, собака стеріг-стеріг та й змерз – і заснув, а тим часом чорт напустив у людину хвороб. Звичайно, Бог насварився на собаку, коли виявився недогляд, і дав йому теплу шерсть [3:328]. За іншими переказами, собаку із глини виліпив сам диявол, а також побутують історії про неслухняних дітей, що перетворилися на собак [4:330]. В дійсності ж собака прийшов до людини із лісу – і це був вовк. У росіян донині збереглася приказка *меж волком и собакой*, тобто 'щось неясне, нечітко виражене', наприклад, пора між вечором і нічцю [5:137].

У повсякденному житті господар мав змогу спостерігати за поведінкою собаки, робити певні висновки щодо погоди (*"Пес качається на снігу – потепління кличе в гості"* [6:71]), побутових подій (*"Якщо дівку вкусить пес, то скоро заміж піде"*; *"Якщо до обійстя приб'ється пес – то це на добробут і щастя"* [4:331]).

Здавна собака був неодмінним учасником дівочих ворожін у ніч під Андрія: чию балабушку голодний пес схопить першою – та й заміж найшвидше піде, а чию не зачепить – та в дівках засидиться, чию відкотить у куток – та заміж піде на інше село, а чию балабушку лише надкусить – от тій зовсім не пощастить у подружньому житті [7:24]

Згадка про собаку зустрічається у замовляннях, вишіптуваннях знахарів: *"Біг собака через міст. Ряба шкура, рябий хвіст, сюди круть, туди верть: втікайте, вроки, бо йде смерть"* [8:15]. Яйця, якими викачували зурочення, переляк, давали випити собаці, щоб він усе те "вibreхав".

І нині повсюдно використовуємо прислів'я та приказки, в яких головним персонажем є собака: *"Коли маєш собаку, то сам не гавкай"*, *"Пес знає, кого кусає"*, *"Пес не з'їсть, доки не поваляє"*, *"Пес п'ятниці не знає"*, *"Пусти пса під стіл, а він дереться на стіл"*, *"Зійти на псу"*, *"Ковбаса не для пса"*, *"Собакам дулі давати"*, *"Ось де собака зарита"*, *"Собак дражнити"*, *"Вішати собак"*, *"З'їсти собаку"*, *"Із собаками не впіймаєш"*, *"І собаки не їдять"*, *"І собака не гавкне"*, *"Ні за собаку пропав"*, *"Хоч на хвіст лий собаці"*, *"Собаки виють у животі"*, *"Холодно, що й собаку не вдержуєш"*, *"Добрий господар і собаку в таку погоду не випустить"*, *"Собаці собача смерть"*.

Ось тут і виникає дивовижна, парадоксальна ситуація: собака людині вірний товариш (*"Добре, якщо собака друг..."*), і водночас саме людина створила за участю собаки сотні прислів'їв, приказок, образних порівнянь, прикмет, де ця тварина наділена найгіршими рисами (*"...і погано, якщо друг стає собакою"*). На основі уявлень: собака – зла, хижка, дурна людина; хижак, негідник, нікчемна людина; собаче життя – важке, погане життя" [9:114].

На нашу думку, є декілька причин негативного сприйняття образу собаки. По-перше, із собакою господар проводив значно більше часу, ніж з іншими свійськими тваринами, і тому досконало знав та міг передбачити найтонші нюанси поведінки собаки. По-друге, неймовірній "популярності" собаки сприяв його гучний голос (гавкіт, гарчання, виття, скигління), який можна було по-різному, залежно від конкретної ситуації, інтерпретувати. По-третє, собака уже сама по собі дуже цікава і різностороння тварина, яка вміє захистити і розважити, охороняти і бешкетувати, принести здобич і вкусити... І наостанок зауважимо, що яке життя собаці людина створила (на холоді, без догляду, на ланцюгу, харчування об'їдками), так собака і виглядає, так і поводить (недарма у дитячому мультфільмі співається: "Тільки от життя собачей собака буває кусачей...").

Людина живе у природі, вона бачить навколишній світ таким, яким він їй уявляється, і відповідно до свого світосприйняття творить. Але всі ми розуміємо, що то йде мова не про злого, підступного, жадібного, легковажного пса, а йдеться про людину, яку інша людина наділила такими різко негативними вадами характеру чи зовнішності. Як приклад-ілюстрацію можна розглянути зафіксовані на Житомирщині [2; власні записи] образні порівняння з компонентом-об'єктом *собака* у порівняльній частині. Адже саме через порівняння відомого з невідомим найкраще можна пояснити ознаку (*високий як пес навсидячки*), ознаку за дією (*вискочив як Сірко з курудзи*), ознаку іншої ознаки (*багато як собак нерізаних*).

Семантичний аспект компаративем з об'єктом порівняння *собака та його сімейство* є досить пізнавальним і дуже цікавим. Тим більше, що такі компаративні фразеологізми всебічно характеризують вдачу особи, її інтелектуальний рівень, стосунки у суспільстві, зовнішність, фізичні дані, моральні якості тощо:

1. Суспільне становище:

1.1. **'бідність'**: *обсіли злидні як пса парші (Ов)*; багатий як собака кудлатий (Ан); багатий як собака на блохи (Мл); багатий як пес рогатий (Пп); у боргах як собака в реп'яхах (Ол);*

1.2. **'непотрібність, зайвина'**: *треба як собака в церкві (Лб); треба як собаці п'ята нога (Нр); треба як собаці чоботи (Пп); треба як собаці реп'ях (ВВ); потрібне як собаці печена цибуля (Жт); потрібно як собаці другий хвіст (Жт); потрібне як собаці "добридень" (Ов); потрібне як собаці "здрате" (Кр); потрібний як собака на ярмарку (ВВ);*

1.3. **'зневага'**: *гонять як собаку з хрестин (Ки); вигнали як пса (Ов); вигнали як паршиву собаку (Жт); вилаяв як собаку (Нр); лаяти як шолудивого пса (Єм); кинув як собаці (Кр); як собаку ногою пинають (ВВ);*

1.4. **'відраза, несприйняття'**: *кохає як собака старця (ВВ); любить як пес стару куфайку (Жт); любить як пес старого діда (Ан); любить як пес дідька (Ов); любить як пес діда на перелазі (Жт); люблять як пси kota на перелазі (Чд); любить як пси діда на вузькій стежці (НВ); любить як собаки старця (Нр); любить як собака пусту торбу (Єм); любить як собака цибулю (Лг); любить як собака палицю (Ов); любить як собака палку (Ол); любить як собака редьку (Мл); хоче як собака цибулі (НВ); любий як собаці камінь (Чх); не любить як пес мила (НВ);*

1.5. **'невдача'**: *життя як у собаки (Лг); життя як у собаки на перелазі (Чр); життя як собаці на перелазі: хто йде, той штовхне (Бд); життя як собаці на прив'язі (Ов); зіщулювся як побита собака (НВ); гуляє як пес на прив'язі (Лг); погуляв як пес на вервечці (Кр); погуляв як пес на воровчині (Кр); весело як собаці після ціпа (Жт); зав'яз як собака у тину (Ов); обвалювся як собака у багні (НВ); приймаці як собаці (Нр); вступив у закон як собака в цибулю (НВ); сповз як собака з простої соломи (Рм); вхопив як собака муху (Ов); ухопив як собака обметиці (де обметиця - 'рештки борошна, яке обмітають з млинового каменя; борошняний пил, що осідає у млині'; Чх); поживився як собака мухою (Ол); весь у клопотах як собака в колюках (Кр); п'яниця в боргах як собака в колюках (Єм); честь як на собаці лико (Єм); попав як собака під віз (Ов); сидить як собака у говні (ВВ); стоїть як у собаки ... у мокру погоду (Ов); сидить як побитий пес (Єм); ув'яз як пес на ланцюгу (Кр); поживився як пес макогоном (Бд); лизнув щастя як пес макогона (Жт); допомагає як псові молитва (Жт); зализує рани як пес побитий (Ол); розгулявся як Сірко на мотузку (Рм); поживився як Сірко паскою (Лг); підгорнув хвоста як цуцик у човні (Рж); очі як у цуцика, якому придушили хвоста (Пп); пішла як сучка попід тином (Жт); попався як сучка в дучку (де дучка – невеличка ямка, ополонка; Ов); взяти важко як у Сірка із зубів (Мл); як собаці в зуби сунув (Лг); як собаці під хвіст кинув (Чх);*

1.6. **'випадкова удача'**: *поцастило як псові на Андрія (Лб); обтрусився як собака від роси (Чх); легко як собаці муху з'їсти (Нр); легко як собаці мух хапати (Ол); розкошує як собака в кошарі (Лг);*

1.7. **'зникнення'**: *пропав як собака (Нр); пропав наче собака на базарі (Ов); пропав як собака в ярмарку (Жт); пішов як Сірко в базар (Єм);*

1.8. **'нестерпне бажання'**: *скучає як собака за паскою (Ан); ласий як собака на легке (Жт); не терпиться як собаці вити (Лб); дивиться як собака на кістку (Кр); дивиться як собака на м'ясо (Ол);*

1.9. **'велика кількість непотребу'**: *нахапався як сучка бліх (Бс); багато як собак нерізнаних (Кр); багато як собак на бойні (Бд); багато як у собаки бліх (Мл); багато як у прибудного пса реп'яхів (ВВ);*

2. Фізичні та фізіологічні ознаки:

2.1. **'вік'**: *старий як собака (Бс); борода як у пса, а зуби як у собаки (Чр);*

2.2. **'голод'**: *голодний як собака (Ов); апетит як у голодного собаки (Кр); наївся як собака обметиці (Мл); наївся як собака мухою (ВВ); об'ївся як собака (Рд); проголодалася як сучка (Єм); наївся як цуцик мухою (Ол);*

2.3. **'ситість'**: *голодний як мельників собака (Кр); наївся як попова собака (Кр);*

2.4. **'невидючість'**: *сліпий як цуцик (Нр);*

2.5. **'нюх'**: *нюх як у собаки (ВВ);*

2.6. **'зріст'**: *високий як собака навсидячки (Єм); високий як кімнатна собака (Жт); високий як лежача собака (Кр);*

2.7. **'хирлявість'**: *худий як собака (Ол); мускули як у собаки під хвостом (НВ); худий як гончий пес (Ки);*

2.8. **'хворобливість'**: *ригає як собака (Рж); серце скигить як цуценя в темній коморі (Жт);*

2.9. **'живучість'**: *живучий як собака (Ов); заживе як на собаці (Рд); засохне як на собаці (Ки); присохне як на собаці (Мл); присохне як на цуценяті (Нр);*

2.10. **'переохолодження'**: *замерз як собака (Жт); змерз як цуцик (Ан); холодний як собака на морозі (Рж); змок як пес (Ов);*

3. Естетичність:

3.1. **'негарна зовнішність'**: *рябий як собака (Жт); руде як собаченя (Ол); гарний як собака (Нр); гарний як рудий собака (Єм); капловухий як собака (Жт);*

* Ілюстративний матеріал у статті подається в орфографічних записах, що традиційно використовуються в українській фразеології.

3.2. **'неохайна зовнішність'**: вискочив обскубаний як собака з конопель (Мл); хороший як собака на морозі (Чх); вим'яте як собака з буди (Жт); чухається як собака бліх шукає (Ол); пом'яте як у собаки в буді ночувало (ВВ); виглядає як собака з горна (Пп); гарно як собаці на ярмарку (Кр); гарно як собаці в ярмарці (Ол); гарний як пес базарний (Бд);

3.3. **'негарний спів'**: співає як собака на прив'язі (НВ); співає як собака у сливках (Чр); співає як собака з сусіднього села (Ан); співає як пес у лозах (Кр); співає басом як собака часом (Ов); виє як собака у сливках (Кр); виє як собака на вітер (Ол); виє як собака на місяць (ВВ); виє як сучка в коноплях (НВ); виє як сучка у плоті (Ан); виє як сучка на сливках (Ки);

4. Інтелектуальний рівень:

4.1. **'розум, досвідченість'**: він як собака – все розуміє, а сказати не може (Жт); поводить як собаку з'їв (Кр);

4.2. **'дурість'**: дурний як собака (Ов); скалиться як собака на висівки (де висівки – 'залишки після просіювання чого-небудь'; Чр); з глузду зсунувся як собака із соломи (Мл); знається як собака на сні (Ан); старий як пес, а бреше як цуценя (Кр);

4.3. **'недоречність, неухажність'**: вискочив як Сірко з пасльону (Пп); вискочив як Сірко з конопель (Лг); вискочив як Сірко з кукурудзи (Кр); сплеще як собака на пеньку (ВВ); задумався як собака у човні (Нр);

5. Риси характеру:

5.1. **'байдужість'**: хоче робити як пес орати (ВВ); хочеться як собаці пастиць (Лг); хочеться як старому псові у завірюху брехати (Нр); заскучав як собака за києм (Жт); нагнав страху як беззубий собака (Жт); обає як пес за п'яту ногу (Лб); боїться як собака мух (Кр); почервонів як чорний собака (Жт);

5.2. **'балакучість'**: мова як собача пісня (Пп); бреше як сусідський собака на прив'язі (Єм); бреше як собака в плоті (Ол); бреше як собака на висівки (ВВ); бреше як собака на вітер (Ол); бреше як попова собака (Єм); бреше як Сірко на вітер (Ол); брехливий як пес (Бд); кидається словами як пес хвостом (Ов); кидається словами як собака хвостом (Кр); язик як у собаки хвіст (НВ); рознесе як собака на хвості (Рм); меле язиком як собака хвостом (Кр);

5.3. **'боязкість'**: боїться як собака дрючка (Рд); боїться як собака кия (Рд); боїться як пес палиці (Лг);

5.4. **'брехливість'**: правда як собаки траву їдять (Ол); правда як собаки сіно жують (НВ);

5.5. **'вередливість'**: крутить як собака хвостом (Чд);

5.6. **'злість, неприязнь'**: злий як собака (Жт); злий як собака на прив'язі (Мл); злий як собака уві сні (Ол); злий як голодний собака (Мл); злий як собака кручена (Мл); злий як тічка собак (Рм); лагідний як скажена собака (Бд); добрий як мельників собака (Ан); визвірився як собака (Ов); лається як собака (Рд); гризуться як собаки (Нр); гризуться як собаки за кістку (Єм); живе як собака з собакою (НВ); кидається як пес на кістку (Рм); говорить як пес з кішкою (Бр); розсердився як пес на блохи (Лб); піднебіння чорне як у собаки (Мл); скаче як собака через тин (Пп); гарчить як скажена собака (Єм); гаркає як собака (Кр); гаркає як собака на прив'язі (Бр); поговорили як кіт з собакою (ВВ); дивиться як кіт на собаку (Ол); злий як пес (Мл); лютий як пес цепний (Кр); огризається достоту наче той пес (Кр); подерлися як пес з котом (Мл); лаються як дві сучки (ВВ); гарчить як зінське щеня (НВ); гарчить як земське щеня (Жт); добрий як цуцик вскоблій (де вскоблій – 'миршавий, облізлий'; Єм); злий як ярчук (де ярчук – 'особливий різновид собак, які відзначаються надзвичайною лютістю і силою, а також мають вовчий зуб, що дає їм можливість полювати на вовка'; Бс);

5.7. **'лагідність'**: лащиться як цуцик (Рд); лащиться як собака (Лб); як собака в очі заглядає (Ол);

5.8. **'ледарство'**: як собака сіно косить (Мл); стрієть як собака хату (Ов); потягається як собака в коноплях (Ов); скається як собака в костриці (Кр); заліз як собака у / на солому (Ов); моторний як собака чорний (Єм); язик вивалив як собака (Ол); до роботи як собака до солі (Лг); робить як собака оре (Кр); тягне роботу як собака пісно (Рм); працює як собака уві сні (Кр); заліз як собака у грубі (Мл); ледачий як пес (Єм); добре як псові та котові (Чр); наробив як Сірко на глині (Жт); спить як Рябко в дощ (Єм);

5.9. **'метушливість'**: крутиться як Серка срать (Рд); крутиться як Сірко в коноплях (Жт); крутиться як Сірко в качанах (Ол); ганя як Сірко по ярмарку (Ов); крутиться як собака в сливах (Рд); крутиться як собака на віршовці (Кр); шастають як собаки (Нр); зірвався як собака з прив'язі (Лб); блукає як прибудний собака (Єм); тікає як собака від мух (Ов); біжить як собака з цепену зірвався (Ол); чухається як собака блох шукає (Рд); біжить як гончий пес (Бс); ганяє як пес неприпнений (ВВ); зивається як пес у сливах (Ан);

5.10. **'надокучливість'**: обрид як собаці редька (Ов); обрид як собаці батіг (ВВ); бігає як собака за возом (Жт); маячить як цуцик на віршовці (Мл); ходить слідом як цуценя (Кр); учепився як Рябко зубами (Кр);

5.11. **'нахабство'**: ник як сучка в глек (Ов); заглядає як собака в глек (Ол);

5.12. **'непорядність'**: здох як пес (Кр); жсив як пес і здох як собака (Лг); совісті як у шолудивого пса (НВ); набрався як пес реп'яхів (Лб); сам у гріхах як пес в реп'яхах, а когось судить (Мл); женуть як шолудивого пса (Ов); шаную як собаку рудую (Лб); напозичався як собака бліх (НВ); почервонів як чорний собака (Жт);

5.13. **'підступність'**: мов собака спідтишка (Мл); підлесливий як потайний собака (Мл); вредний як собака (Ов); покірний як панський собака (Ан); облесливий як собака (Кр); як мовчун-собака з-за угла хапає (Чх); покірний як панське щеня – враз за руку хапає (Ол);

5.14. **'плаксивість'**: виє як сучка (Нр); скигить як сучка (Ол); скигить як сучка на прив'язі (Єм); плаче як собака скавчить (Ки); скигить мов собака (Жт); скигить мов кривий цуцик (Мл);

- 5.15. **'скупість'**: заліз як собака на / у солому (Ол); як собака на сіні (Кр); жере як собака (ВВ); їсть як собака, що від вовків утік (Жт);
- 5.16. **'сум'**: смішно як собаці після ціпа (Лб); смішно як собаці після палки (Єм); радий як собака вінику (Ов); ходить як собака прибитий (Ки); веселий як цуцик на прив'язі (Жт);
- 5.17. **'хитрість'**: хитрий як собака (Нр); крутить світлом як собака хвостом (ВВ); хитрує як собака за ве-
 черею (НВ); виляє як собака коло різниці (де різниця - 'приміщення, у якому ріжуть худобу і де собака може поживитися шматком м'яса'; Єм); викручується як собака у сливках (Рм); очі бігають як у Сірка (Кр);
- 5.18. **'чванливість, зарозумілість'**: задер голову як собака у човні (Лг); величається як сучка у човні (Кр); пишається як пес із двома хвостами (Жт).

Запропоновані до розгляду образні порівняння мають класичну будову (А+В+С), де А – це суб'єкт порівняння, тобто ознака, яка піддається порівнянню; В – порівняльний сполучник (як, мов, наче); С - об'єкт порівняння, тобто з ким відбувається порівняння, наприклад: *учепився + як + Рябко зубами*. До складу об'єкта порівняння обов'язково входить назва денотата (*собака, пес*) або інші синонімічні лексеми, що деталізують це поняття: *Сірко, Рябко, сучка, щеня, цуценя, цуцик, ярчук*. Слід зазначити, що і сьогодні в сільській місцевості переважає номінація тварини *пес, кобель* (чол.р.), *сука, сучка* (жін.р.), *щеня* (сер.р.). У мові міських жителів ці номени сприймаються як експресивні, з різко негативним стилістичним забарвленням.

У більшості порівнянь автори вважають за потрібне подати розгорнуту порівняльну частину, в якій пояснюють, за якої умови з'являється певна ознака: *веселий як цуцик + на прив'язі; крутиться як Сірко + в качанах*.

До речі, не завжди вдається визначити мотиваційний фактор для створення окремих фразеологізмів, наприклад: *крутиться як собака у сливках* – чому саме у сливках?

Однак абсолютна більшість фразеологізмів з порівняльним компонентом аргументовані та мотивовані, що свідчить про неабияку спостережливість творців таких образних мовних одиниць. Ілюстрацією може стати компаративний фразеологізм *вискочив як Сірко з пасльону*. Чому Сірко сам не свій вискочив саме з пасльону і що взагалі він там робив? Хоча Сірко і не вивчав ботаніку та хімію, він знає, що у рослині паслін міститься алкалоїд соланін – органічна отруйна речовина, яка у невеликих дозах збуджує, піднімає тонус, поліпшує травлення.

А от у компаративемі *злий як зінське щеня* переплелися і реальність, і міфологічні уявлення про те, що зінські щенята – це невеличкі звірята-сліпці, що народжуються від жінки за її великі гріхи. Цуценята дуже злі і до того ж отруйні. Вважали, що той, кого вкусить сліпеч, неодмінно умре [3:344].

Семантична наповнюваність порівняльних фразеологізмів свідчить, з одного боку, про архаїчність цих стійких мовних одиниць (*брудний як собака з горна*), а з іншого боку – про постійне доопрацювання образів-об'єктів, залучення нового фактичного матеріалу до фразеологічної скарбниці (*треба як собаці боковий карман*).

Аналізуючи фразеологізми, помічаємо, що дошкульні характеристики даються саме негативній стороні життя людини: її соціальній адаптації, вадам характеру, зовнішності, інтелекту, моральним якостям, фізичним даним. Неабияку роль у цьому відіграє емоційно-оцінне та функціонально-стилістичне спрямування абсолютно усіх фразеологізмів. Посмішку, іронію, а то і їдкий сарказм викликають вислови типу: *набрався як Сірка під хвіст лизнув 'п'яний'; пише як собака лівою лапою; чмихає як собака у мішку 'дико, голосно сміється'*. Адже виховувати образними засобами, а особливо емоційно забарвленими, більш ефектно та ефективно.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ РАЙОННИХ ЦЕНТРІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ан – Андрушівський район	НВ – Новоград-Волинський район
Бд – Бердичівський район	Нр – Народицький район
Бр – Баранівський район	Ов – Овруцький район
Бс – Брусилівський район	Ол – Олевський район
ВВ – Володарськ-Волинський район	Пп – Попільнянський район
Єм – Ємільчинський район	Рд – Радомишльський район
Жт – Житомирський район	Рж – Ружинський район
Кр – Коростенський район	Рм – Романівський район
Кш – Коростишівський район	Чд – Чуднівський район
Лб – Любарський район	Чр – Червоноармійський район
Лг – Лугинський район	Чх – Черняхівський район
Мл – Малинський район	

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Піменова І.К. Начало всіх начал. Посібник для розвиваючого навчання. – Харків: Ранок, 2002. – 64 с.
2. Доброльожа Г.М. Красне слово – як золотий ключ: Постійні народні порівняння в говірках С ереднього Полісся та суміжних територій. – Житомир: Волинь, 2003. – 160 с.
3. Булашев Г.О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: Космогонічні українські народні погляди та вірування. – К.: Довіра, 1993. – 414 с.

4. Скуратівський В.Т. Русалії. – К.: Довіра, 1996. – 734 с.
5. Мокиєнко В.М. Рассказы о происхождении крылатых слов и образных выражений.- СПб.: Паритет, 1999. – 224 с.
6. Скуратівський Т.В. Святвечір: Нариси-дослідження у двох книгах. Кн. 1. – К.: Перлина, 1994. – 288 с.
7. Воропай Олекса. Звичаї нашого народу. Т. 1. – К.: Оберіг, 1991. – 449 с.
8. Мойсієнко В.М. Поліські замовляння. – Житомир: Авжеж, 1995. – 69 с.
9. Голумянц К.М. Образное употребление названий животных в сравнениях и метафорах // Вопросы фразеологии, 4. – Самарканд, 1971. – С.109-119.

Матеріал надійшов до редакції 2.12.2003

Добролюжа Г.М. Образная парадигма фразеологизмов с компонентом "собака"

Изучать фразеологическое наследие родного края можно и по учебникам. Однако гораздо интереснее конкретная образная характеристика фразеологического персонажа (в нашем случае – это собака со своей семьей).

Dobrolyozha G.M. Imagery Paradigm of Phraseologisms with a Component "Dog".

One can learn the phraseological heritage of the native land by means of a textbook but it's more interesting to learn phraseologisms which include specific and vivid phraseological characters (these often include a dog and his family).